Milliyet
Sayfa Düzeni: ADNAN ER

Sistem değişikliği için referandum

» Parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı sistemine geçip geçmeme konusunda seçmenin nihai kararını vereceği referandum ufukta göründü

» CHP'nin başvuru yapacağını açıkladığı AYM'den sürpriz bir karar çıkmazsa mart sonu ya da nisan başında seçmenler oylarını kullanacak...

MUSTAFA İSTEMİ Milliyet

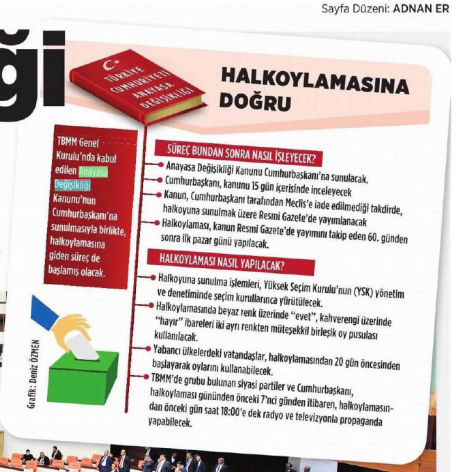

'Evet' çıkarsa genel başkanlık yolu açılıyor

Ak Parti'nin 3 Kasım 2019'da birlikte yapılması öngörülen Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimlerinin ardından yürütmenin tüm yetkilerinin Cumhurbaşkanı'na devredilmesini, böylece parlamenter sistemden 'Cumhurbaşkanlığı sistemi' olarak adlandırılan başkanlık sistemine geçilmesini öngören anayasa değişiklik teklifi dün sabaha karşı Meclis'ten geçti.

Şebnem Hoşgör
Ankara

Böylece seçmenin parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı sistemine geçip geçmeme konusunda niahi kararını vereceği referandum sandığı ufukta göründü. CHP'nin başvuru yapacağını açıkladığı Anayasa Mahkemesi'nden sürpriz bir karar çıkmazsa mart sonu ya da nisan başında kurulacak sandıkta seçmenler pusulanın beyaz kısmındaki 'Evet' ya da kahverengi kısmındaki 'Hayır' tercihini yaparak oylarını kullanacak. Geçerli oyların yüzde 50 ve fazlasının hangi tarafta olduğu teklifin yaşama geçip geçmeyeceğini belirleyecek.

339 oyla kabul

TBMM Genel Kurulu, Anayasa değişikliğinin 2. tur görüşmelerine ilişkin son gün mesaisinde önce 18 maddelik teklifin Cumhurbaşkanı'nın OHAL ve bütçe yetkisini düzenleyen, askeri yargının kaldırılmasını, HSYK'nın yapısının değiştirilmesini, yürütmenin yetkilerinin Cumhurbaşkanı'na devrini, 3 Kasım 2019'da TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birlikte yapılmasını ve düzenlemelerin yürürlük tarihini düzenleyen son 7 maddesinin 2. turdaki gizli oylamalarını gerçekleştirdi. 330 'kabul' şartının arandığı 2. turda söz konusu yedi madde referandum eşiğini +10, +11 bandıyla aştı. Teklifin referanduma sunulup sunulamayacağını netleştirecek 8. oylama ve en kritik oylama ise sabaha karşı teklifin tümü üzerine yapıldı. Oylama sonucu, teklifin tümü 142 ret, 5 boş ve 2 geçersiz oya karşılık 339 oy ile kabul edildi. Meclis'in Anayasa değişikliğini otomatik referandum aralığında kabul etmesiyle birlikte de gözler Cumhurbaşkanlığı'na çevrildi.

Anayasa değişikliğinin referandumda kabul edilmesi halinde, yürütmenin tüm yetkilerinin Cumhurbaşkanı'nda olacağı Cumhurbaşkanlığı sistemi hemen devreye girmeyecek. Bunun için TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birlikte yapılacağı 3 Kasım 2019 seçimleri beklenecek. O tarihe kadarki geçiş sürecinde partili Cumhurbaşkanı modeli uygulanacak. Teklifin referandumda kabulüyle birlikte Erdoğan'a partisine üye olabilme dolayısıyla da genel başkanlık yolu açılacak. Bu ara dönemde ise parlamenter sistem işleyecek. Başbakan ve hükümet de görevine devam edecek. Birlikte ilk seçim tarihine kadar hükümet aracılığıyla sistem değişikliğinin gerekli kıldığı yasal düzenlemeler Meclis'ten geçirilecek.

Ancak TBMM'den geçen Anayasa değişikliği, Meclis'in erken seçim kararı alabilmesine ve bu yolla 3 Kasım 2019'dan önce Cumhurbaşkanlığı sistemine geçilebilmesine de imkân tanıyor. Buna göre Anayasa değişikliğinin referandumda kabul edilmesi durumunda Ak Parti isterse erken seçim yoluyla Cumhurbaşkanlığı sistemine süratle geçilmesini sağlayabilecek. Ancak bu yönde atılacak bir adım, Erdoğan'ın 2019'da dolacak 5 yıllık görev süresini de kısaltma anlamı taşıyacak. Bu nedenle Ak Parti'nin erken seçim konusunda adım atıp atmaması, Erdoğan'ın tercihine bağlı olacak.

Cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri için Kasım 2019 beklenirse, Erdoğan'ın tercihine göre ikili bir yapı yürüyecek. Erdoğan, hemen genel başkanlığı üstlenmek isterse, ama erken seçime gerek görmezse, kongreyle Binali Yıldırım koltuğunu Erdoğan'a bırakacak. Erdoğan böylece hem Cumhurbaşkanı hem de Ak Parti Genel Başkanı ve Meclis Grup Başkanı olacak. Cumhurbaşkanlığı sistemi yürürlüğe girene kadar ise Yıldırım 'Başbakan' olarak kalacak.

Erdoğan'ın genel başkanlıkla birlikte erken seçimi uygun görmesi durumunda ise önce Ak Parti kongresi toplanacak. Böylece Ak Parti seçime Erdoğan'ın genel başkanlığında girecek. Erdoğan ise Cumhurbaşkanlığı seçimine eş zamanlı yapılacak olması nedeniyle hem partisi hem de kendisi için çalışacak. Anayasa değişikliğindeki hüküm çerçevesinde de Cumhurbaşkanı seçilmesi durumunda yeniden göreve başladığı tarih itibariyle yeni sistemden kaynaklanan tüm yetkilerini kullanma imkânı bulacak.

2 ya da 9 Nisan

Referandum süreci, Cumhurbaşkanı'nın, TBMM'nin Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı'nın son okuma ve redaksiyon işleminin ardından kendisine sunacağı kanunu, halk oyuna sunulmak üzere onaylayarak Resmi Gazete'de yayımlatmasıyla başlayacak. Mevzuat uyarınca anayasa değişikliğinin halkoylaması, kanunun Resmi Gazete'de yayımını takip eden 60. günden sonraki ilk pazar günü yapılacak.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın zamanlamasına bağlı olarak bu tarihin en erken 26 Mart, en geç 16 Nisan olabileceği belirtilirken, iktidar kurmayları referandum için en olası tarihleri 2 ya da 9 Nisan olarak telaffuz ediyor. Milliyet'e bilgi veren Ak Parti kurmayları, 26 Mart tarihinin yapılan değerlendirmelerde "erken" bulunduğunu ayrıca, 26 Mart için sevk ve onay prosedürünü sıkıştırmak gerektiğini belirterek, "Büyük ihtimal ile referandum tarihi 2 Nisan ya da 9 Nisan olacaktır" ifadesini kullandı.

İki ayrı renk

Halk oylamasında beyaz renk üzerinde "Evet", kahverengi üzerinde "Hayır" ibareleri bulunan iki ayrı renkten oluşan birleşik oy pusulası kullanılacak. Seçmen mührü birleşik oy pusulasında tercih ettiği kısmın üzerine basarak oyunu kullanacak. Geçerli oyların yarıdan bir fazlasının 'Evet' çıkması halinde anayasa değişikliği kabul edilecek.

'Tarihi önemde bir anayasa reformu'

Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek yasalaşan anayasa değişikliğini 'parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı sistemine geçişi sağlayan tarihi önemdeki büyük bir anayasa reformu' diye niteleyerek hayırlı olmasını diledi. Bozdağ, sosyal paylaşım sitesi twitter'dan yaptığı açıklamada, şunları kaydetti: "Parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı sistemine geçişi sağlayan tarihi önemdeki büyük bir anayasa reformu TBMM'de kabul edildi. Hayırlı olsun. Bugün Türk tarihinde ve Türk milletinin hayatında yeni bir dönemin kapısı aralandı. Milletimizin 'evet' oyuyla da bu kapı tam açılacaktır. Güçlü yasama, etkin yasama denetimi, güçlü yürütme, istikrar, istikbal, istikrar, hızlı karar/uygulama ve büyük Türkiye için değişikliğe evet."

'Söz milletimizde'

Başbakan Yardımcısı Numan Kurtulmuş, twitter'dan yayınladığı mesajda, anayasa değişikliği teklifinin Genel Kurul'da kabul edilerek yasalaşmasının hayırlı olmasını temenni etti. Kurtulmuş, mesajında, "Gazi Meclis'te milli iradenin temsilcileri yeni bir yönetim sistemine 'evet' dedi. Hayırlı uğurlu olsun. Şimdi söz sırası aziz milletimizde. Karar da söz de milletindir" dedi.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak da twitter'dan yaptığı açıklamada, milletin hak ettiği güçlü yönetim sistemini sağlayacak anayasa değişikliği için Meclis'in görevini yaptığını belirtti. Albayrak, "Hamdolsun şimdi söz milletimizde. Milletimiz de inşallah istikrarsızlıklarını tarihe gömülmesine, milli iradenin yegane karar verici olmasına, Yeni Türkiye'ye EVET diyecek. Bu ideal için, Meclis'te fedakarca emek sarf eden ve bir tarihi sorumluluğu omuzlayan, Ak Parti grubumuzu ve MHP grubunu tebrik ediyorum" ifadesini kullandı.

● ANKARA Milliyet

İşte halk oyuna sunulacak değişiklikler

TBMM'ce kabul edilen ve Cumhurbaşkanı'nca yeniden görüşülmek üzere TBMM'ye iade edilmemesi durumunda referanduma sunulacak olan 18 maddelik anayasa değişikliği, yürütme yetkisinin Cumhurbaşkanı'nda olacağı Cumhurbaşkanlığı sistemine geçilmesine yönelik hükümlerin yanı sıra, seçilme yaşı, milletvekili sayısı, HSYK'nın yeniden yapılandırılması, askeri yargının kaldırılması gibi pek çok alanda düzenleme içeriyor. TBMM'den geçen, ancak hayata geçip geçmeyeceği seçmenin referandumda vereceği karara bağlı olan belli başlı düzenlemeler şöyle:

- Milletvekili sayısı 550'den 600'e çıkacak.
- Milletvekili seçilebilme yaşı 25'ten 18'e inecek.
- TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri, 5 yılda bir aynı gün yapılacak.
- Cumhurbaşkanının partisiyle ilişiği kesilmeyecek.
- Cumhurbaşkanlığına, seçimlerde geçerli oyların en az yüzde 5'ini alan partiler ile en az 100 bin seçmen aday gösterebilecek.
- Cumhurbaşkanı "Devlet başkanı" olacak, yürütme yetkisini üstlenecek, Başkomutanlığı temsil edecek.
- Bakanlar Kurulu olmayacak. Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılacak ve yerine getirilecek.
- Cumhurbaşkanı istediği sayıda Cumhurbaşkanı Yardımcısı atayabilecek. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanınca atanacak. Cumhurbaşkanı yardımcısı ya da bakan olarak atanmaları durumunda milletvekillerinin vekilliği düşecek.
- Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilecek.
- Cumhurbaşkanı "vatana ihanet" dışındaki suçlardan da suçlanıp, Yüce Divan'da yargılanabilecek.
- Cumhurbaşkanı ve TBMM'nin kendi seçimlerini de yenilemek kaydıyla karşılıklı fesih yetkisi olacak. TBMM üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu (360) ile seçimlerin yenilenmesine karar verilebilecek. Cumhurbaşkanının 2. döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde Cumhurbaşkanı bir defa daha yani 3. dönem için yeniden aday olabilecek.
- Disiplin mahkemeleri dışında askeri mahkemeler kurulamayacak. Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve askeri mahkemeler kalkacak.
- TBMM'nin bir sonraki seçimi ve Cumhurbaşkanı seçimi, 3 Kasım 2019 tarihinde birlikte yapılacak.
- Genel seçimlere 1 yıl kala yapılması gereken yerel seçimlerin genel seçimlerle birleştirilmesi zorunluluğu kalkacak. Bu çerçevede yerel seçimler Mart 2019'da gerçekleştirilecek.
- Anayasanın, seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmayacağına dair hükmü, değişiklik yürürlüğe girdiği tarihten sonra birlikte yapılacak ilk milletvekili genel seçimi ile cumhurbaşkanı seçimi için uygulanmayacak.

VAKIF VE DERNEKLER KAMPANYA BAŞLATTI

Sanatçılar Girişimi, İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği, ADD, CYDD, Kadın Araştırmaları Derneği, SODEV, Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği, Mimarlar Odası, İMO, Türkiye Yazarlar Sendikası, Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Derneği, Nazım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfı ve Piramid Sanat'ın başkan ve yöneticileri bir açıklama yayımlayarak başkanlık sistemini de içeren anayasa değişikliğinin referandum oylamasında 'hayır' diyeceklerini açıkladı. 'Cumhuriyetin idam fermanına hayır' başlıklı bir açıklamayla internet üzerinden başlatılan imza kampanyasında "Türkiye Cumhuriyeti yüz yılı yaklaşan tarihinde hiçbir zaman olmadığı kadar görülmedik dev bir tehdit karşısındadır. Gün bugündür, an bu andır, yarın çok geç olacak' ifadeleri yer aldı.